

Majstorsko čitanje Shakespearea

Mira Muhoberac

Predstava *Macbettu*, nastala prema Shakespeareovoj tragediji, izvedena je na Festivalu svjetskog kazališta u prepunome gledalištu HNK u Zagrebu 21. rujna u devedesetominutnom trajanju i s ovacijama na kraju izvedbe. Ocijenjena kao „vizionarsko i akustično djelo“, predstava *Macbettu* u izvođenju Kazališta Sardegna i kazališne skupine Teatropersona, sa Sardinije, uz redateljski potpis izvrsnoga Alessandra Serre, dobila je i uglednu nagradu, *Premio UBU*; Vijeće talijanskih kritičara proglasilo ju je najboljom talijanskom produkcijom 2017.

Redatelj Alessandro Serra na ideju je o postavljanju Shakespeareova remek-djela došao 2006, fotografirajući sardinijske karnevale, doživjevši mračnu zimu u sumornim zvucima kravljih zvona i drevnih sonornih instrumenata, sa životinjskim kožama, rogovima i plutom.

Prizor iz talijanske predstave *Macbettu* / Izvor: HNK Zagreb

Prema Friedrichu Nietzscheu: „Svaki duboki duh ima potrebu za maskom.“ Ovdje se, u sardinijskoj inačici Shakespeareove tragedije, duh i maska izmjenjuju višestruko: Škotska, koju je već engleski bard maskirao obratom druge zemlje, dobiva masku Sardinije, ukleta škotska šuma poprima tijelo i figuru čudovišnih bića *mamuthona*, koji približavaju jezu sila prirode prožetu vinom i krvi, dijete s krunom koje nagovještuje da M. neće biti poražen dok ne vidi kako se Birnamska šuma približava dvorcu preobražava se u dijete s maskom *issohadoresa* inicirajući marš *mamuthona*. Banquo i M. odraženi su bili u izgledu sudionika karnevala.

Zagrebačka je publika izvrsno, u početku sa smijehom, poslije s jezom na licu, primila izvedbu Shakespeareovih vještica preobraženih u naricaljke karnevala u Bosi. Glume ih muškarci preodjeveni u starice u koroti koji publiku mole za kap mlijeka, uz opscenost, vriske, M.-ove krikove i sardoničan smijeh preobražavaju se, kao u Kurosawinu filmu *Krvavo prijestolje*, u sablasnu Parku s kolovratom, a tri Suđenice koje tkaju M.-ovu sudbinu kao u Vojnovićevu *Sutonu* Pavlinu, pretvaraju se u masku filonzane, tajnovite starice koja okreće kolo sudbine na karnevalu u Ottani.

Predstava se izvodi u prijevodu M. s engleskoga na sardski (koji je u Zagrebu bio simultano prevođen na zaslonu na hrvatski) Giovannija Carronija, inače i spisatelja i redatelja i glumca koji uz sedam drugih glumaca vrhunski nosi predstavu na partituri ritma, zvuka i glazbe tmurnoga, teškoga i poetski uznosita govora sa Sardinije, jezika sardinijske svakodnevice i mračnih karnevala. Glumački je ansambl isključivo muški: i tom gestom redatelj Serra spaja elizabetansku maskulinu tradiciju i baštinu sardinijskih karnevala. Fulvio Accogli, Andrea Bartolomeo, Leonardo Capuano, Andrea Carroni, Giovanni Carroni, Maurizio Giordo, Stefano Mereu, Felice Montervino vrhunskom preciznošću, disciplinom i imaginacijom, uz sjajno svladano suglasje pokreta, plesa, govora, glume i zvuka (scenski pokret Chiare Michelini, glazba kamenja Pinuccija Siole, skladba za kamenje Marcellina Garaua) žive režiju, scenu, svjetlo i kostime (rukom izrađene) Alessandra Serre, vlastitih egzistencija i one Shakespeareova M.

Ime koje se ne smije izgovoriti, a toliko je intrigantno, težak slučaj i zavodljiva lakoća igre, mističnost i oniričnost raskriljuju se i fokusiraju majstorskim čitanjem M. u začudnost mračne, tamne, tmurne predstave s naglascima pokušaja stvaranja

vedrine barem u minijaturama, od Vratara pred vratima pakla do feminizacije maskulinih izvođača.

Fasciniraju zaleđene slike, preciznost izvođenja pokreta, mizanscene, suodnosa, prazan prostor sa zidom koji dobiva različite funkcije barijere, rušenja, vješala, niša za skrivanje. Jednostavna ploča postaje multifunkcionalna i pokretna, jednostavne površine sijeku prostor vertikalno i horizontalno. Prostor se HNK-a restrukturira, cug s reflektorima spušta se i podiže, vizura se mijenja, sve do dojmjliva naopaka govorenja teksta i tijelom ispod stola, naglavce. Kretanje je sudionika slično prostoru, često pravocrtno, kao mreža i križaljka mitskih elemenata, u crno-bijelim kostimima.

Posvećenost kazalištu cijelog ansambla i autora predstave, dinamična, snažna gluma stapa se s izvrsnom glazbom i zvukovima koji dolaze sa svih strana i uključuju gledalište. Sve je pretvoreno u mrak, tmicu, u ništa. Sardski jezik i kontekst dionizijskih svetkovina, poklada nalik Willu arhetipski i s promjenama identiteta i referencijama na smrt invertiraju Dionizijeve svečanosti i sardinijske karnevale u tragedije višestrukih povorka smrti. Monodrama *M.-ova* rastvara se u monodramu cijeloga svijeta s krivnjom grijeha i zločina.

M. je jedino Shakespeareovo tragedijsko djelo u kojemu su glavni junaci dvoje zločinaca čiji zločini na ironičan način proizlaze iz njihovih najljepših odlika. Nije zato slučajno što je upravo Shakespeareov *M.* čest u 20. stoljeću, a najviše danas u kazalištu, ali i u prozi, od Faulknerova *Krika i bijesa* do intrigantna, nedavno objavljena Nesboeova norveškoga romana *M.*

I *M.-ovo* zapažanje da je „život bajka koju idiot priča, puna buke i bijesa, a ne znači ništa“, i riječi Lady *M.* (izvrsno rješenje s najvišim mladim glumcem u ulozi Lady *M.* koji na kraju predstave priziva Kristove muke u decentnoj slici ljudske nagosti) „I ono što je gotovo jest – gotovo“, odjekuju svijetom kao okrutnim kazalištem maske i osobe u zajedničkom krik i bijesu.